

KERİME NADİR'İN ROMANLARINDA AŞK: O AMANSIZ HASTALIK

Bâki ASİLTÜRK

Şair ve yazarlar, zamana yayılmış edebiyatçılık serüvenleri bakımından okur gözüyle bakıldığında iki gruba ayrılabilir: Klasikleşmiş olup her kuşak tarafından okunanlar, belli bir kuşak tarafından okunup sonra unutulunanlar. İlk gruba Shakespeare, Balzac, Baudelaire, Flaubert, Aragon, Dostoyevski, Poe, Çehov, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Cahit Sıtkı, Halide Edip, Peyami Safa, Sait Faik, Ahmet Muhip, Ömer Seyfettin, Orhan Veli, Tarık Buğra, Tanpınar, Sabahattin Ali vs.yi; ikinci gruba ise Barbara Cartland, A. J. Cronin, Agatha Christie, Edgar Wallace, Aka Gündüz, Muazzez Tahsin Berkant, Ümit Yaşar Oğuzcan, Oğuz Özdeş, Esat Mahmut Karakurt, Burhan Cahit Morkaya vs. gibi imzaları örnek verebiliriz. “Okur gözüyle” dedim ama burada vasat okuru değil -Borges ve Calvino’nun kabulleriyle- seçkin, ideal, donanımlı okuru kastettiğimi de belirtmem gerekiyor. Vasat okurun ilgi çizgisi popüler/popülist edebiyatın üstüne pek çıkamıyor. Sıradan okur, kitapçı dolaşarak ya da ciddi dergileri takip ederek değil marketlerin satış reyonlarından, çoksatar listelerinden seçiyor okuyacaklarını.

Bir yapıtın/yazarın kalıcı olup olamayacağı meselesi normal şartlar altında ve genellikle yazarın ölümünden sonraki ilk 15-20 yıllık süreçte şekilleniyor. Elbette istisnalar vardır; yaşarken değeri bilinmemiş, anlaşılamamış ama öldükten sonra kıymete binmiş şair ve yazarlar bulunabileceği gibi yaşadığı dönemde ciddi ilgi görmüş, kitapları baskı üstüne baskı yapmış ama sonraları edebî değerden mahrum olduğu anlaşılmışlar da söz konusudur. Özellikle bu ikinci sınıf yazarların örneklerini günümüz Türkiye’sinde görmekteyiz. Şairin/yazarın bıraktığı eser klasikleşmeye aday edebî değerlere sahipse sonraki kuşaklar tarafından da okunma talihine erişebiliyor. Yok, yaşadığı dönemdeki sürekli görünürlüğü ve popülerliği sayesinde okunuyorsa

öldükten kısa süre sonra unutulup kütüphane ve sahafların tozlu raflarında ölümlü bir hayat sürmeye mahkûm oluyor. Muhakkak ki bazı ölçütler var ama nihai kararı verenin ne olduğunu anlamak gerçekten zor; “zamanın ruhu” deyip geçelim.

Sözü bir zamanların popüler aşk romanları yazarı Kerime Nadir’e (1917-1984) getirmek amacıyla bu kısa girişi yaptım. İlk romanını henüz 19-20 yaşlarındayken kaleme alan, elli yıla yaklaşan yazarlık hayatında kırktan fazla romana imza atan, kitapları 1930’lardan 1980’lere dek baskı üstüne baskı yapan bir yazardan söz ediyoruz. Kitaplarının toplam baskısı beş milyonu aşmış bir yazar! Üstelik bugünkü gibi sınırsız tanıtım imkânlarının mevcut olmadığı, popüler yazarların kitaplarının ajanslarca pazarlanıp marketlerin manav reyonlarında satılmadığı, okur sayısının sınırlı olduğu dönemlerde!...

Her kuşağın, popülerlik açısından, belli yazarları oluyor. Peki, Kerime Nadir hangi okur kuşağının yazarıydı?

Az önce işaret ettiğim üzere, Kerime Nadir’in yazarlık yaşamı 1930’ların sonlarıyla 80’lerin başları arasındadır. 1938’de yayımlanan ve ilk ciddi romanı sayılan *Hıçkırık*’ı on dokuz yaşındayken kaleme almış; ardından *Funda* (1941), *Seven Ne Yapmaz* (1949), *Samanyolu* (1941), *Sonbahar* (1943), *Aşka Tövbe* (1945), *Ormandan Yapraklar* (1948), *Posta Güvercini* (1950), *Son Hıçkırık* (1956), *Kırık Hayat* (1957), *Aşk Bekliyor* (1959), *Gümüüşselvi* (1960), *Sisli Hatıralar* (1967), *Dert Bende* (1973), *Zambaklar Açarken* (1973) gibi romanlarıyla belli bir okur kitlesi tarafından sürekli okunan bir yazar olmuştur. 1980’lerde eski ilgiyi gördüğü söylenemez ama yazmayı son nefesine kadar sürdürdüğü de bir gerçektir; son romanı *Aşk Fısıltıları*’nı ölümünden bir yıl önce, 1983’te yayımlamıştır. Yine de asıl şöhretini 1940’larla 70’ler arasında yaşamıştır. Önemli bir nokta da romanlarının çoğunun filme çekilmiş ve sinema üzerinden de ciddi bir izleyici kitlesine ulaşmış olmasıdır. Bilinir ama tekrarında yarar var: Bazı romanlarının etkisi o kadar geniştir ki *Hıçkırık* romanının yayımlanmasından sonra yeni doğan kız çocuklarına Nalan veya Handan; erkek çocuklarına ise Kenan isminin koyulması furya hâlini almıştır. Aynı durum *Funda* yayımlandığında da söz konusu olmuş; sadece yeni doğan kız çocuklarına değil restoranlara, pastanelere bile Funda adı verilmeye başlanmıştır.

Her ne kadar Kerime Nadir’in popüleritesi esasen 1930’larla 70’ler arasında zirvede ise de benim bir okur olarak Kerime Nadir’i tanıyıp keşfetmem 80’lerin başlarına denk gelen ortaokul yıllarıma dayanıyor. İlkokulda Kemalettin Tuğcu, Jules Verne, Enid Blyton gibi yazarların külliyatını yalayıp yut-

muş bir okur adayı olarak ortaokula başladığım sene kendime yeni yazarlar arıyordum. Bir gün, ağabeylerimden birinin elinde epeyce hacimli, ben yaşta bir çocuğun okumasını zorlaştıracak derecede hacimli, *Posta Güvercini*'ni gördüm. Ağabeyim yemek veya başka bir meşguliyet için kitabı bir kenara bıraktıkça fırsatı değerlendirip sayfalara gizlice göz atıyordum. Birkaç gün sonra ağabeyim okumayı bitirir bitirmez romana tamamen el koydum. Hiç abartmıyorum; 398 sayfalık, üstelik minicik harflerle dizilmiş romanı bir gecede ve gözyaşları içinde okuyup bitirdim. Çok sonraları anlayacaktım ki yakışıklı ve hassas genç İskender'in kendisinden yaşça büyük Şahizer'e duyduğu umutsuz aşkı derinlemesine anlatan *Posta Güvercini* sadece hacmiyle değil, içeriğiyle de ben yaştaki bir çocuğa uygun değilmiş! Tabii, bunu ölçecek bilinçte olmadığım ve sağdan soldan da pek ikaz eden bulunmadığı için ertesi günden itibaren yazarın diğer romanları sıraya girdi: *Samanyolu*, *Sonbahar*, *Yeşil Işıklar*, *Aşka Tövbe*, *Aşk Hasreti*, *Ormandan Yapraklar*, *Hıçkırık*, *Ruh Gurbetinde*, *Uykusuz Geceler*, *Aşk Bekliyor*, *Sisli Hatıralar*, *Gümüşteli*, *Aşk Fısıltıları*... Sınıfta, okul bahçesinde, kantinde, parkta, otobüste, dolmuşta, balkonda, terasta, holde, salonda, misafir odasında... Fırsat bulduğum her an, her yerde sayfalara gömülüyordum. Bir sihre tutulmuş gibiydim. On yedi-on sekiz aylık sürede romanlarının tamamına yakınına devirmiştim.

Mekân fark etmiyordu benim için. Yazları, Adana cehennem sıcaklarıyla kavrulduğundan yaylaya çıkardık. Pozantı civarında, bugün daha çok Akçatekir diye anılan Tekir yaylasında, birkaç dönümlük bir meyve bahçemiz ve bahçenin bir köşesinde de küçük bir evimiz vardı. Bazen bahçedeki ağaçların altında bazen de yakın koruluktaki sık çam ve ardıçların gölgesinde saatlerce okurdum. Kitap okumayı bırakıp ağaçlar arasında dolaşırken kendimi Kerime Nadir'in romanlarındaki bahtsız âşıklar gibi hisseder bazen hiç neden yokken bir ağacın altına oturup ağlar, ağlardım. Ağlamak için kendime nedenler icat ederdim. Ağaçların gölgelerinde gezinen karıncaları, uzaklardaki dağların doruklarında öylece duran karları, dallar arasından süzülen gölgeyle karışık güneş ışıklarını, otların tepelerinde titreşen çiy tanelerini, gölcüklerdeki uzun çiçekler üzerinde dolaşan rengârenk kanatlı tayyare böceklerini seyreder ve bunların her birini ağlamak için bahane sayardım. Yaylaya çıkamamışsak aşırı sıcaklarıyla meşhur Adana'mızda; üç katlı evin damında bir köşeyi temizler, oraya kitaplarımı yığar, büyük dut ağacının çatıya kadar ulaşan gölgesinde romanları yutarcasına okurdum. Zaman ve mekân tanımaksızın okuduğum bu romanlar sayesinde ergenliğini biraz da zamansız şekilde yetişkinliğe taşıyan birine dönüşmüş, her gün gözlemlediğim ve herhangi bir özelliği olduğunu düşünmediğim sıradan dünyanın

sınırlarını aşmış, başka bir âleme “yükselmıştim”. Normal hayatta da birkaç kardeşim ve arkadaşım vardı ama bunlar artık önemsiz şeylerdi! Romanların içinde yaşayan arkadaşlarım, sevgililerim, kardeşlerim bana daha gerçekmiş gibi geliyordu. O günlerde bir psikolog beni muayene etse muhtemelen “mâlihulya” hastalığına yakalanmış sayar ve tedavi etmeye kalkardı!

İşin ilginç tarafı; romanları sadece okumakla kalmıyor, belki de o yaşın bir gereği olarak romanlarda anlatılanları yaşamayı hayal ediyordum. *Posta Güvercini*'nin açtığı yolda, romantik bir âşık olma yolunda emin adımlarla ilerliyordum. Romanın kadın kahramanı Şahizer defalarca rüyalarımın girmiş, bir iyilik ve aşk meleği olarak bütün dünyamı sarıp sarmalamıştı. Belki henüz çocuk sayılırdım ama *Posta Güvercini* ve sonrasında sadece gözlerimle değil daha çok kalbimle okuduğum Kerime Nadir romanları beni derin aşklarla tanıştırmakla kalmamış, hayata yetişkin gözyle bakan olgun biri yapmıştı.

Kerime Nadir'in romanlarında aşk? *Dehşet Gecesi*, *Zambaklar Açarken*, *Bir Çatı Altında* vs. birkaç istisna dışında romanlarının ana teması aşktır. Bu aşkların benzer tarafları, benzemeyen taraflarından daha çoktur. Çok sayıda roman kaleme almış ve hep aynı konuyu işlemiş yazarlar, bir noktadan sonra çeşitleme yapmak zorunda hissederler. İlginçtir, Kerime Nadir bu çeşitlemeyi yapmaya pek de gerek duymamış, az önce andığım birkaç roman dışında aynı konuyu ele almakla yetinmiştir. Aşk, en iyi bildiğini düşündüğü konudur. Özel hayatında da -yetiştirilme tarzı sonucu-¹ toplumsal sorunlara duyarlı biri olduğu söylenemez. Roman yazma süreci hakkında açıklama yaparken söylediği şu sözler, toplumsal konulara olan uzaklığını ortaya koyar: “*Emirgan korusundan geçen otobüs asfalt yolu izleyerek İstinye sırtına tırmanırken yolun kıyısında yürüyen yaşlı bir köylü kadın gördüm. Sırtında büyük bir demet funda vardı. Bu yükün altında eğilmişti. Yokuşu ağır ağır çıkan otobüsle bir süre yan yana yürüdü. Camdan birbirimize bakıyorduk. Bu sahne bende öyle derin bir etki bıraktı ki bunu sözcüklerle anlatamam. Sabahın sisleri içinde, sırtında bir demet funda taşıyan yaşlı bir kadın!... Bu kadının dramı neydi acaba? Fakat ben hayatın acı gerçeklerine o kadar yabancıydım ki böyle bir dramın kökenine inemez, çözümünde varamazdım. Bu yüzden yalnızca bir ad alabildim bu sahneden: Funda!...*”²

1 Saint Joseph Fransız Kız Lisesi'ni bitirmiş, özel dersler almış, Bebek'te yaşamış, hiç evlenmemiş, hayat boyu sadece yazmakla uğraşmış, dar bir aile çevresi dışında toplum içine pek karışmamıştır.

2 Kerime Nadir, *Romancının Dünyası*, İnkılap ve Aka Kitabevi, İstanbul 1981, s. 67.

Yazarın konu çeşitlemesine gitmemesinde, bir yandan “aşk” dışındaki konulara yabancı olması sebep ise bir yandan da okurun ondan beklentisi önemli bir kriterdir. Genellikle birbirine benzer aşkların işlenmesine karşın elbette romanlarda mekânlar, zamanlar, akraba çevreleri, kadın ve erkeğin yaş durumları, âşık olma nedenleri, aşkın sonuçları vs. değişkenlik gösterir.³ Yine de ortam, zaman, yaş, meslek, çevre ve koşullar ne olursa olsun romanlarının tamamına yakınında hayatlara yön veren, dünyaları değiştiren, tutku derecesinde hissedilen aşklar söz konusudur. Hatta, “hastalık derecesinde” dense hata olmayacaktır. Kalpte uyanan aşk duygusu kahramanı esir eder, çevresinden koparır, yalnızlık ve yabancılaşmaya mahkûm edip aşktan başka hiçbir şey düşünemez hâle getirir. Kadınla erkeğin dünyaları bir şekilde kesişip duygular belirmeye başlar başlamaz ya da ilk görüşte aşk gerçekleşir gerçekleşmez hayatın tek nedeni/amacı aşk olur. *Hıçkırık*'ta Kenan-Nalan, *Ormandan Yapraklar*'da Mennan-Peri, *Posta Güvercini*'nde İskender-Şahizer, *Samanyolu*'nda Nejat-Zülal, *Sonbahar*'da Necdet-Beyhan çiftleri bunlardan bazılarıdır. Burada vurgulanması gereken ilginç nokta, romanlarının neredeyse tamamında erkek kahramanların duygularının öne çıkarılmasıdır. Bu nokta ilginçtir çünkü klasik veya popüler kadın yazarların romanlarında genellikle kadın dünyası merkezdedir. Oysa Kerime Nadir, erkek kahramanların duygularını yansıtmakta büyük bir ustalık gösterir. *Posta Güvercini*'nde İskender'in duyu ve duygularının birbirine karıştığı şu parça bu bakımdan dikkate değer: “Başım ateşten bir çember içinde idi. Kulaklarımda derin bir uğultu vardı. Hâlâ sarhoş muydum? Yoksa sadece gönül sarhoşluğu içinde mi? Bilmiyorum. Gerçekten bu garip bir haldi. Sanırım, içimdeki o tarifi mümkün olmayan, ancak ruhum gibi beni yaşatan aşkın; damarlarımdaki kanı, kalbimdeki canı tutuşturan arzunun beni yere serecek kadar kuvvetli bir coşkunuğu idi bu... Evet, öteden beri beni sık sık buhranlara sürükleyen ve içimi bol birer ihtiras sağanağı ile yıkayıp geçen ve yine de oradaki ateşi hiç bastıramayan o korkunç heyecanların bir tuzağı!... Artık bu anda ben, ne lüzumundan fazla hissine kapılan bir aptal ne de insanüstü bir varlıktım. Sadece, sevdiği kadınla baş başa kalan ihtiras dolu bir delikanlı idim.”⁴ Erkek bir roman kahramanının anlık duyuş ve duygularını derinlemesine yansıtan buna benzer pasajlara yazarın pek çok romanında rastlamak mümkündür. *Hıçkırık*'ta Kenan'ın Nalan'a yaklaşma çabası karşısında genç kadının direnişi Kenan'ın dilinden şöyle anlatılır: “Kulaklarım bu sesi, uzaklardan rüzgârın uğultusuna karşı-

3 Bu konuda, tarafımdan yaptırılmış bir çalışma için bk. Pınar Yeşilyurt, “Kerime Nadir'in Romanlarında Aşk”, MÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınlanmamış YL Tezi, İstanbul 2013.

4 Kerime Nadir, *Posta Güvercini*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1969, s. 237 (5. baskı).

rak geliyormuş gibi duymuştu. Onun karşı koymasına meydan bırakmadan kollarım birer çelik çember gibi vücudunu sardı. Yüzüm nasıl bir şekil almıştı, gözlerim nasıl bakıyordu bilmiyorum... Yalnız onun hayali bir saniye ince bir sis altında kayboldu; sonra tekrar kollarımın arasına döndü. Nâlân çırpınıyor, kurtulmak için sert hareketler yapıyordu. Dudaklarından dökülen kelimelerin hiçbirini anlamıyordum. Beni belki azarlıyor, tahkir ediyordu.”⁵

Kerime Nadir romanlarının dikkat çekici özelliklerinden biri de bazen sayfalarca devam eden mekân tasvirleridir. Yazar, aşk duygusunun ortaya çıkmasını sağlayacak karşılaşmaları genellikle romantik ortamlarda gerçekleştirir. Bunun için de öncelikle romantik bir dekor hazırlar. Kerime Nadir’i sıradan popüler romancılardan ayıran temel özellik budur denebilir. Pek çok aşk romancısı sadece kadın ve erkeğin birlikteliğine odaklanıp kahramanların duygularını yansıtmayı yeterli görürken Kerime Nadir, etkileyici ifadelerle hazırladığı romantik dekorlar sayesinde okuyucuyu âdeta romanın içine çeker. Bu yolla, okuyucu kendisini o ortamda yaşayan biri gibi duymasar. Mekân genellikle duyguların belirmesinde tetikleyici bir özelliğe sahiptir: “Sırtımda görünmez iki kanat varmış gibi, çakıl döşeli yollardan birinde uçarcasına koşmaya başladım. Dağ kapısına kavuşan bu yol, ince beyaz çubuklardan yapılmış uzun bir çardakla boydan boya örtülüydü. Bu çardağa rengârenk Avrupa gülleri sardırılmış, böylece çok güzel tabii bir tünel meydana getirilmişti. Henüz yolun yarısına varmıştım ki ağaçlar arasından bir ses geldi. Şaşırarak durdum. Bu bir kadın sesiydi ve tiz perdeden ‘Ay!’ diye haykırmıştı. Kimdi acaba?... İçimi saran merakla hemen sesin geldiği yola saptım ve yol kenarını çitleyen sık taflanların bitimindeki büyük havuzun bulunduğu düzlüğe bir solukta vardım. Burada, bahçivanın emeğiyle meydana gelen çiçek tarhları ve havuzu bir yarım daire halinde saran beyaz kameriye çok güzel bir tablo vücuda getiriyordu. Fakat bütün bunlar, dikkatimi üstüne çeken parlak bir şeyin yanında gölgede kaldı. Havuzun güneşli kısmında, kenara diz çökerek suya doğru eğilmiş bir genç kız gördüm. Bir kolunu dirseğine kadar suya daldırmıştı. Başında pırıl pırıl yanan ve uçları suya değen sarı sırmadan bir örtü vardı ki, yüzünü tamamen gizliyordu. Çıplak kolları ve açılan etekleri altından görünen düzgün bacakları inanılmaz derecede beyazdı.”⁶ Bazen de bu mekân tasvirleri baş başa vakit geçiren sevgililerin duygularının resmedilmiş hâli gibidir. Sevgililerin birbirleriyle yan yana olmasının onlara verdiği

5 Kerime Nadir, *Hıçkırık*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1991, s. 123 (27. baskı).

6 Kerime Nadir, *Posta Güvercini*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1969, s. 19. (Burada *Posta Güvercini* için özel bir not düşmeyi gerekli görüyorum: Sıradan bir popüler aşk romanının ötesine geçen bu eser, Fransızcaya çevrilmiş ve orada da çok sayıda okur bulmuştur.)

mutluluk duygusu âdeta içinde buldukları mekâna da yansımış, böylece mekân da bu aşkın bir parçası hâline gelmiştir: “*Baygın kekik kokusu, havanın saflığına karışıyor, genzimizi dolduruyordu. Hiç konuşmadan, ağır ağır yürüyorduk. Tam tepede yarım bırakılmış bir yapının yakınına geldik. Artık etrafımızda be bahçe, ne ev, ne de ses vardı. Burada, tabiatla baş başa, her şeyden uzaktık. Hisarlardan Sarayburnu’na kadar bütün Boğaz ayaklarımızın altındaydı. İstanbul uzakta koyu bir kütle halinde, pırıltılar içinde yamıyor; daha yakınlarda Beylerbeyi, bütün azamet ve ağırbaşlılığıyla gecenin koynunda uyuyordu. Uçsuz bucaksız görünen tarlalar arasında, etrafı beyaz duvarlarla çevrilmiş bahçeler ve köşkler vardı. Zülâl’le yan yana ayakta duruyor, gene hiç konuşmadan etrafı seyrediyorduk.*”⁷

Kerime Nadir bugün okunan bir yazar değil. Bütün popüler romancıların kaderini o da paylaştı ve 1980’lerden sonra okunmaz oldu, unutulmuşun tozlu sayfaları arasına karıştı, benim gibi kendisine sonsuz bir gönül borcu duyan okurların/edebiyatçıların sınırlı dünyasında kaldı. Yine de o; romanlarına ifade biçimleri, duyguyu yetkince hissettirebilme, karakter-mekân birlikteliğini gözetme, kadın dünyasıyla sınırlı kalmayıp hatta tam tersine erkek kahramanların duygu dünyasında derinleşme üzerinden bakıldığında sıradan bir popüler aşk romancısı olarak değerlendirilemez. Kırk yıla yakın süre popüler edebiyatın en gözde yazarı olmuş olmakla birlikte romanları edebî değer açısından bir kenara bırakılacak basitlikte değildir. *Posta Güvercini, Hıçkırık, Samanyolu, Ormandan Yapraklar* gibi bazı romanlarında edebî bir dil tutturabilmiş, bu yolla da klasik romanlara okuyucu hazırlamak gibi önemli bir işleve imza atmıştır. Pek çok popüler romancının aksine dil ve anlatım inceliğine dikkat etmiş, tasvirlerde ve duygu aktaran pasajlarda etkileyici ifadelere ulaşmıştır.

7 Kerime Nadir, *Samanyolu*, İnkılap ve Aka Kitabevleri, İstanbul 1980, s. 176 (14. baskı)